

Antoni Batista: «L'esquerra abertzale vol ser reconeguda com a interlocutora de la governabilitat d'Espanya»

El periodista publica "ETA i nosaltres", on aprofundeix en la història de l'organització armada des d'una mirada catalana: "El que més m'ha commogut han estat les víctimes que han posat el seu dolor al servei de la pau"

Antoni Batista | Àfrica Uyà Juncadella

Ja ho va fer en el seu llibre *La carta* (https://www.llardellibre.cat/cat/libro/carta-la_583779), en què es capbussava en la vida del tenebrós comissari Creix. Antoni Batista va voler conèixer la família del policia franquista. També ho ha fet en totes les seves investigacions periodístiques sobre ETA. Parlar amb tothom, escoltar totes les víctimes d'un i altre bàndol i els executors o assassins de tots costats. Ell en diu una polifonia de fons. D'aquesta polifonia surt la millor simfonia periodística, feta sense dogmatismes ni recerca de veritats absolutes.

ETA i nosaltres (<https://www.grup62.cat/lilibre-eta-i-nosaltres/321178>) (Pòrtic) és el desè llibre que Antoni Batista ha escrit sobre la realitat basca. Vol ser el colofó i, d'alguna manera, el tancament d'un cicle. Just quan s'han complert deu anys de la fi d'ETA, vint de l'assassinat d'Ernest Lluch i cinquanta d'un esdeveniment que va ser també cabdal en la història de l'antifranquisme, com va ser la tancada d'intel·lectuals a Montserrat per protestar pel procés de Burgos.

- S'ha parlat molt de la *basquitis* que han mostrat sectors del nacionalisme català, però vostè dibuixa una relació entre ETA i "nosaltres" molt més complexa i dialèctica. Les primeres armes d'ETA van ser catalanes?

- Van ser franceses, proporcionades per anarquistes catalans de la CNT. Julen Madariaga va participar com a correu en l'operatiu de l'atemptat que preparen anarquistes contra Franco al Palau d'Ayete, l'any 1962. Madariaga passa els explosius que li passa la CNT al pont d'Hendaia perquè els lliuri al comando que ha de fer l'atemptat. Hi havia una relació entre la primera ETA i la CNT i la FAI exiliades. Madariaga tenia un contacte fluid amb Frederica Montseny, que vivia a Tolosa de Llenguadoc. Quan ETA decideix agafar les armes, Montseny els passa els primers contactes per proveir-se d'armament.

- Posseïen armes els anarquistes catalans a l'exili?

- Eren armes que conservaven dels anys a la Resistència. Probablement, eren franceses o dels exèrcits aliats. Madariaga explicava, sempre precis, que les guardaven molt ben greixades en un bidó enterrat en un determinat lloc. Les primeres armes d'ETA els hi proporciona una exministra de la República, una anarquista catalana del Guinardó.

- Fa vint anys de l'assassinat d'Ernest Lluch, deu de l'autodissolució d'ETA i cinquanta d'un episodi que destaca molt en el llibre, la tancada d'intel·lectuals a Montserrat. D'alguna manera, recupera un capítol important de l'antifranquisme.

- El mes vinent, publicaré un article a la Revista de Catalunya per recuperar aquest episodi. En el llibre que vam fer amb Josep Playà sobre l'Assemblea de Catalunya en parlem a fons perquè la tancada a Montserrat és l'embrió de l'Assemblea. S'hi van tancar intel·lectuals de molt de pes, i no per cap connivència amb ETA, sinó en solidaritat amb uns militants antifranquistes pels que demanaven pena de mort en el procés de Burgos.

"Les primeres armes d'ETA els hi proporciona una exministra catalana de la República, Frederica Montseny"

- Procés que va acabar amb indult.

- Sí. La mobilització internacional va ser potentíssima. I aquí també. Hi va haver vagues molt importants de solidaritat.

- Vostè deu ser l'única persona que va entrevistar integrants del comando d'ETA que va matar Carrero i el jesuïta que li va donar l'extremunció.

- Pot ser. De periodistes que van entrevistar membres del comando d'ETA n'hi deu haver algun més, però que hagin entrevistat aquest jesuïta estic segur que només soc jo.

- En el llibre, a banda dels grans personatges, hi ha una coral d'actors que podríem anomenar secundaris però que són tots molt interessants. Un d'ells és aquest jesuïta, José María Pílon. "Aquí mateix li vaig donar l'absolució".

- Està ben trobat això dels personatges secundaris. El pare Pílon em va dur fins al terrat de la casa de jesuïtes, fins al mateix lloc on va caure el cotxe de l'almirall. Va considerar que l'almirall estava

mort, però la litúrgia catòlica admet l'absolució *sub conditione*, és a dir, per si encara vivia. El pare Pilón coneixia Carrero Blanco, el seu pare havia estat oficial de l'Armada. Molts dies li donava la comunió. I a mi m'interessava parlar-hi perquè volia escoltar també els qui tenien bona opinió de Carrero. Aquesta ha estat la clau del meu periodisme, la polifonia de fonts. Quan vaig escriure el llibre sobre el comissari Creix, em vaig posar en contacte amb la seva família i van ser gentils i em van passar la seva documentació. Si no, no hagués pogut fer el llibre.

- Crida l'atenció aquest concepte de matar-assassinar-executar que utilitza i que aplega totes les mirades possibles d'un acte de violència.

- És clar, em permet explicar la meua posició al lector. Joestic en contra de la mort, jo subscric la llei natural, revertida en la llei jueva i després en el cristianisme: no matar. El terme matar em permet explicar el meu posicionament i després hi ha l'execució, que és matar amb la llei a favor, i l'assassinat, que és fer-ho amb la llei en contra. En el meu llibre hi ha execucions i assassinats.

"La clau del meu periodisme ha estat la polifonia de fonts, entrevistar els que van matar Carrero i el jesuïta que li va donar l'extremunció"

- Diu alguna cosa si més no sorprenent de l'atemptat contra Carrero. Julen Madariaga va proposar aquells dies atemptar contra Henry Kissinger, que visitava Madrid.

- Inicialment, la idea era segrestar-lo per bescanviar-lo per presos bascos i palestins. Per l'impacte internacional que tindria un acte així. Però van decidir continuar amb el projecte d'atemptar contra Carrero.

- Recorda com es van creuar les morts dels darrers executats per Franco, Salvador Puig Antich i Juan Paredes Manot, Txiqui, detinguts amb dos anys de diferència al mateix carrer de Barcelona.

- Això sí que és una autèntica casualitat. El tiroteig en què és detingut Puig Antich és a Girona-Consell de Cent, al costat del bar Funicular. I el tiroteig en què participa Txiqui és a Girona-Casp, amb els policies esperant al bar Fausto.

- Més vincles que esmenta. Txiqui va ser enterrat en un nínxol propietat del militant anarquista català Pons Llobet, del MIL, fins que dos anys després va ser traslladat al País Basc.

- Hi havia una certa relació entre gent del MIL i ETA. Un altre militant del MIL, Solé Sugranyes, va participar en la fuga de Segòvia que organitza ETA, i mor en braços d'una activista d'ETA, Izaskun Rekalde, que va ser qui m'ho va explicar. Va morir amb el xandall que ella li havia deixat poc abans. Aquesta és potser l'aportació del llibre, fets explicats per testimonis de primera mà. Això ho puc fer des de l'inici fins al final d'ETA.

- Parla de la fascinació que va generar ETA i de la fi d'aquesta fascinació. De com molts catalans que van donar cobertura política i personal a ETA van veure després com l'organització va seguir matant després de la dictadura i el desconcert que això va generar-los.

- Hi havia una forta solidaritat amb els militants bascos, que sovint es refugiaven a Catalunya davant de les ràtzies policials. Aquí la majoria era contrària a la violència, però sí que ajudaven els

perseguits per la dictadura. Diria que era una solidaritat molt repartida, no només entre sectors independentistes, també en el PSUC i fins a la democràcia cristiana i, per suposat, dins de l'Església. Acabada la dictadura, quan ETA continua matant, a Catalunya no s'entén. La desafecció comença quan no deixen les armes després de la dictadura, però es converteix en rebuig quan fan massacres com la caserna de Vic o Hipercor, o maten persones tan estimades com Ernest Lluch. A Tarragona, volen la canonada d'Empetrol i allò s'incendia. Aquí sí que podem parlar de terrorisme entès com a extensió del terror.

- També es va capbussar en la trama catalana dels GAL. En el llibre, un altre personatge "secundari" és l'inspector de policia que el va ajudar a investigar la trama.

- Sí. Jo soc biògraf de figures com Otegi o Madariaga. Però és veritat que no hi ha grans històries sense personatges que no surten als diaris. Vaig treure un tema important del GAL a Catalunya gràcies a un policia a qui bategem com a Alfredo per suggeriment de Terenci Moix, a qui li agradava l'ària de Verdi *Amami Alfredo*. La meua amistat amb escriptors de ficció també m'ha ajudat sovint a construir els meus llibres. Aquest Alfredo, que sé molt bé com es deia, era un policia demòcrata que em va facilitar les informacions que s'estaven fent sobre els GAL. D'aquí vaig extreure un dossier amb els atestats policials que vaig lliurar al Pavelló de la República de la UB.

- Parla d'Hipercor com de la fi de la fascinació. Què queda per dir de l'atemptat d'Hipercor?

- Vaig fer la meua tesi de doctorat sobre Hipercor. Són mil pàgines amb el títol *Terror i negligència*. Hipercor i la construcció periodística d'ETA. El que s'hi pot afegir és el gran paper d'algunes víctimes com Roberto Manrique o Jordi Valls. El que més m'ha commogut és veure com moltes víctimes han posat el seu dolor al servei de la pau i la reconciliació, no al servei d'atiar l'odi.

"Continuen atiant el fantasma d'ETA per criminalitzar idees dissidents perfectament respectables i democràtiques"

- Dins d'aquesta polifonia de veus, quin altre personatge l'ha commogut? El guàrdia civil José Aguilar?

- També. És un suboficial que perd una cama en l'atac a la caserna de Pamplona. El vaig entrevistar i em va impactar. Ell va fer un reset i no va voler transmetre odi als seus fills. Fa d'advocat de víctimes del terrorisme. Jo n'he tractat moltes de víctimes. Les que sovint veiem als mitjans són les que ni obliden ni perdonen, que és una actitud molt legítima. Però també he tractat el que anomeno les altres víctimes, les que posen el seu dolor al servei de la societat.

- Sorprenentment, deu anys després, els sectors que senten més nostàlgia dels temps de plom no són pas els abertzales. La dreta espanyola la nota a faltar.

- La dreta i la ultradreta. Atien el fantasma d'ETA perquè li treuen rendiment polític. La violència d'ETA contaminava idees nobles i agitar el fantasma d'ETA els serveix per desacreditar les dissidències actuals. Que són l'esquerra que està a l'esquerra del PSOE, com Podem, als qui acusen de connivències amb règims com Veneçuela. I la criminalització de l'independentisme basc i català. Després de fer-ho amb l'independentisme català amb terribles penes de presó injustes que s'estan complint, ara ho estan fent amb l'esquerra abertzale per pactar els pressupostos del govern de Pedro Sánchez. Li venen a dir poc menys que els pressupostos els hi està aprovant ETA, que fa deu anys que no existeix, no mata ningú, ha lliurat les armes i ha demanat perdó.

Continuen atiant el fantasma d'ETA per criminalitzar idees dissidents perfectament respectables i democràtiques.

- Precisament, ara que diu això del suport de Bildu als pressupostos, paradoxalment, el missatge que emet l'esquerra abertzale es diu moderació? S'han "catalanitzat"?

- L'esquerra abertzale ve de la il·legalització, l'enfrontament, la presó i la tortura. S'incorporen a la realitat institucional i necessiten escenificar credibilitat institucional. No tenen aquest pedigrí i fan el que poden per aconseguir-lo. ERC i el PNB estan explicant als seus electorats el que suposa quantitativament aprovar els comptes. Per l'esquerra abertzale, el gran guany d'aprovar els pressupostos és precisament aquest, (<https://www.naciodigital.cat/noticia/211480/si-bildu-pressupostos-sanchez-foragita-cs-aplana-cami-erc>) aprovar els pressupostos. Volen ser reconeguts com un interlocutor basc a la governabilitat d'Espanya. Quan Arnaldo Otegi ho anuncia fa uns dies, s'emporta tots els focus. Puc dir com a biògraf seu, ja que hem parlat d'actors principals i secundaris, que té un gran domini escènic i de la retòrica mediàtica. Quan canvia una "xupa" dels encants per una americana d'Armani transforma la cara de l'esquerra abertzale.